

Knivar i ett utförande som är en fröjd för ögat och handen.

Brått mot knivlagren

När Janne Östberg plockar upp sina väskor med knivar på någon mässas eller utställning flockas folk snabbt runt de oerhört välgjorda smyckeknivarna. Blir du betagen av en sådan kanske du kan förmå Janne att göra en liknande, att hämta året därpå.

Jan Östberg i Svärdsjö har tillverkat knivar i snart tjugo år.

– Jag har ett behov att hålla på med något hela tiden, säger han. Tidigare byggde jag fioler. Men det kan också röra sig om att svetsa på bilar eller tillverka skoterkärl. Fast det roligaste är nog att hålla på med sådant som är kolossalt pilligt. Jag har nog en styrka i det att jag står ut med sådant som är mycket tålmodskrävande och kräver stor precision, menar Jan.

Detta, liksom egenskapen att ha konstnärlig blick är förstås en förutsättning för det utomordentliga resultatet på slöjdarstolen. Det är väl lika bra att passa på att säga att han dessutom är musikalisk och spelar i ett par olika konstellationer.

På väg fram till slöjdarbänken stöter vi på några lådor med hemgjorda flugor. Jodå, dessa är naturligtvis också tillverkade av Janne.

Man måste beundra vissa personers förmågor. Skönhetsintryck tas in genom ögonen, processas runt några varv mellan öronen och ut genom fingrarna kommer slutligen ett konstföremål. Många sitter numer och gör sina egna knivar, efter att kanske ha gått på en kurs. Flera företag säljer knivblad och övrigt material som behövs till det trevliga hantverket.

Tekniken är att plocka på de olika materialen som ingår i knivskaftet. Ser man en tunn silverlinje så är den alltså inte lindad runt på något sätt, utan är

snarare en metallbricka, där man bara ser dess tjocklek.

FIN-FIN FIL

Den tekniken används förstås Janne, fast han har tagit det ytterligare några steg. I något fall ligger inte metallringen i rät vinkel mot kniven utan lutar i kanske bortåt 45 grader. Detta innebär förstås att brickan måste filas oval.

I några fall har han också använt en tjockare bricka, kanske fyra millimeter, där Janne med en mycket fin fil gjort uttag på båda sidor, för att forma en sirlig slinga runt skaftet. Utrymmet där han filat bort material fylls med en blandning av epoxi och svart järnoxidpulver. Små dekorationer av horn, metall eller annat träslag

kan också läggas in som intarsia. – Man kan inte mörka med sina knep om någon intresserad på exempelvis en knivmässas frågar, säger Janne. Då får man lätt en ofördelaktig stämpel på sig. Detta är ju inte blodigt allvar utan en hobby där man hellre skaffar sig trevliga vänner än bittra konkurrenter.

Materialen är ofta horn och olika träslag, där vacker masurbjörk är populärast. – Den brukar jag betsa i många olika nyanser med bearbetning emellan, säger Janne. Detta ger ett vackert djup med skiftningar beroende på hur ljuset faller.

Ett mycket litet sigill på ett skaft drar till sig uppmärksamheten. – Den idén har jag tagit från USA

där man brukar göra så på pistolkolvar. Det kallas mosaikpins. Jag borrar ett fem-millimeters hål där jag pressar ner ett tunnvägigt rör som i sin tur är fullt med ännu finare metallämnen, runda eller trekantiga, säger Janne. Filning och putsning är naturligtvis av största betydelse för slutresultatet. Efter ytbehandling med en särskild härdande olja ska man inte kunna känna där ett material övergår till ett annat.

VÄLLAT STÅL

Eftersom knivtillverkning har blivit mycket populärt har detta skapat ett underlag för ett antal knivsmeder i landet. De mest iögonfallande bladen är av vällat

stål, vilket betyder att de heta stålet viks över för att åter smidas ut, i flera omgångar, ungefär på samma sätt som man kavlar wienerbröd. Därmed kan bladet få ett vågigt mönster i strukturen. Detta mönster förstärks genom användning av olika stålqualitéer i olika lager. Stålet som framställts på detta sätt kallas damaskerat. För att ytterligare förstärka mönstret kan detta etsas, alltså syrabehandlas. De mest kreativa smederna experimenterar med att smälta tunna stålämnesstänger i olika kvalitéer, ungefär som man tänker sig en bunt spaghetti, där man plockar in andra färger i ett önskat mönster.

I slöjdutrymmet i källaren tillverkas konstverk med säker hand och stort tålamod.

Jan Östberg har all anledning att se nöjd ut med sitt hantverk.

En duktig knivtillverkare tillverkar förstås själv sin knivslida.

– Man kan med lämpligt stål eller polerat horn pressa det fuktiga lädret framåt så att man bygger upp ett mönster i relief, visar Jan. Det kallas att man pautar lädret. Innan man syr ihop slidan så lindar jag knivskaftet med plastfilmer och aluminiumfolier av olika tjocklekar för att få lämpligt glapp på de olika ställena. När slidan har torkat ska utförandet vara sådant att kniven låses med ett känn- och hörbart klick.

– Jag träffade en tysk för något år sedan som kom fram till mig på en mäsas, berättar Janne. Han

gillade vad han såg och framförde sina önskemål på en kniv. Året därpå var han åter på semester i trakten och fick sin kniv. Det var riktigt roligt att se hur nöjd han var.

Känner du att du har viss fallenhet för denna hobbyverksamhet ska du alltså prata med de duktiga hantverkarna på någon mäsas. Eller besöka den skicklige Janne Östberg i Svärdsjö. ■

Text & foto: Lars Rindeskär